

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Podnikání a administrativa

**Ekologické zemědělství a současná společnost
komoditní studie produkce kuřecího masa**

Bakalářská práce

Zpracovala: Lucie Svobodová

Vedoucí BP: Ing. Lukáš Zagata

2007/2008

Souhrn

Ve své práci se zabývám ekologickým zemědělstvím a jeho postavením v současné společnosti, příčinami a okolnostmi jeho vzniku a samozřejmě jeho vývojem až do současnosti. Ekologické zemědělství je zdrojem kvalitních potravin vznikajících ve zdravém životním prostředí, často v jednotkách rodinného typu, což je motivováno především podkapitalizací hospodářství (omezenými finančními prostředky) a dále snahou eliminovat negativa industrializovaného zemědělství, kdy se používalo značné množství chemických prostředků a těžké strojní techniky pro družstevní nebo státní velkovýrobu.

V České republice se EZ státní podporou rozvinulo na počátku 90. let. V roce 1989 první tři zemědělské farmy přešly na ekologické a to farmy v Jeseníkách a Bílých Karpatech. V současnosti jsou v České republice svazy PRO-BIO se sídlem v Šumperku a Libera se sídlem v Praze. Kontrolu EZ provádí KEZ, ABCERT a Biokont. Rok 2000 byl pro ČR zlomovým, protože byl přijat zákon o EZ č.242/2000 sb. Pro rok 2007 je celkový počet ekofarem v ČR 1318 a výměra zemědělské půdy v ekologickém zemědělství je 312 890 ha. V roce 2004 byl přijat Akční plán rozvoje EZ v ČR do roku 2010.

Ve své práci se zabývám problematikou produkce kuřecího masa z ekologického chovu. Nabídka tohoto produktu na současném trhu je velmi omezená. Jedním z důvodů je relativně velká konkurence kvalitních konvenčních kuřecích mas, které se těší velké oblibě a to nejen díky své dostupnosti a cenové příznivosti.

Klíčová slova:

Ekologické zemědělství, konverze, konvenční zemědělství, bioprodukt, ekofarma

Summary

My study is concerning with the organic agriculture and its position in recent society, with the reasons and circumstances of its formation and of course with its development up to present days. Organic agriculture is an exceptional source of high quality foodstuffs with healthy environment origin, mostly produced in the family type units.

This is motivated especially by under-capitalization (limited financial means) of the startinf enterprises and further by the aspiration to eliminate the negatives of the earlier industrialized farming with massive using of chemical fertilizers and heavy machinery in the co-operative or state owned large-production.

The ecological agriculture with state support in the Czech Republic started its development at the beginning of 90's. The first three farm-houses became ecological even in the year 1989 – they were located in Jesník and White Carpathian Mountains.

Nowadays there are established in the our country the specialized associations Pro-Bio seated in Šumperk and LIBERA seated in Prague. The supervision of the ecological agriculture is institutionally carried out by KEZ, ABCERT and Biokont.

Highly important was implementation of the law for the ecological agriculture No. 242/2000 CoL in the year 2000. After four years the Government declared the Action Development Project for ecological agriculture up to 2010. According to the last published figures there were 1318 eco-farms with the total area of 312890 ha in the year 2007.

In my study I am targeting the questions of the chicken meat production coming from the ecological raising. This kind of food is only looking for its stable place in the market, the delivered quantities are small, rather insignificant. The main reason is relatively high competition of the conventional chicken meat suppliers, who nearly fully cover the market. This meat is so far favoured because of its wide availability and acceptable price.

Key words:

Organic agriculture, conversion, conventional farming, bio-product, eco-farm.

Čestně prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vykonala samostatně a všechny citace v práci uvádím.

V Praze dne.....

Podpis .....

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce panu Ing. Lukáši Zagatovi za pomoc a spolupráci.

Ekologické zemědělství a současná společnost – komoditní studie produkce kuřecího masa

Organic Agriculture and Contemporary Society - Commodity Study of Chicken Meat Production

Osnova práce

Obsah

- 1. Úvod**
- 2. Cíl práce a metodika**
- 3. Literární rešerše**
  - 3.1. Vznik ekologického zemědělství a jeho význam*
  - 3.2. Vývoj ekologického zemědělství*
    - 3.2.1. Impulsy a historie rozvoje ekologického zemědělství v České Republice*
    - 3.2.2. Rozvoj ekologického zemědělství v posledních deseti letech*
    - 3.2.3. Ekologické zemědělství v ČR v roce 2006*
  - 3.3. Některé souvislosti produkce kuřecího masa*
    - 3.3.1 Chov drůbeže*
    - 3.3.2 Etologie a pohoda (Welfare) drůbeže*
    - 3.3.3. Sociální chování*
    - 3.3.4. Problémy v konvečních chovech*
    - 3.3.5. Ekologický chov kuřat*
    - 3.3.6. Výživa v ekologickém chovu*
    - 3.3.7. Krmivo v ekologickém chovu*
- 4. Empirická část**
- 5. Závěr**
- 6. Seznam použité literatury**
- 7. Přílohy**

1. Úvod

Ekologické zemědělství obecně představuje hospodaření s kladným vztahem k rostlinám, živočichům a životnímu prostředí. Hlavní zásadou je hospodaření bez chemických prostředků, hormonů a dalších škodlivých látek.

Výslednými produkty ekologického zemědělství jsou bioprodukty, tedy suroviny rostlinného a živočišného původu vyprodukovaná v ekologickém zemědělství. Jsou určeny k přímému spotřebování nebo k dalšímu zpracování, např. k výrobě biopotravin, krmiv, osiva sadby a dalších ekologických výrobků. Největší vliv na poptávku po biopotravinách má kvalita produktu a kontrola produkčního procesu.

Největší zájem o biopotraviny projevují rodiny s malými dětmi (často alergiky) a starší lidé. Vzhledem ke kvalitativním znakům bioproduktů a názorům lékařů či odborníků na zdravou výživu by největší příliv bioproduktů měl směřovat především do školních jídelen, nemocnic a domovů důchodců, avšak u těchto skupin spotřebitelů jsou příjmy nejnižší. Oficiální statistiky ukazují, že po mírném snížení počtu ekozemědělců v roce 2005 došlo během roku 2006 k výraznému nárůstu počtu ekofare. Ke dni 31.12. 2006 hospodařilo ekologickým způsobem již 963 ekofare, jejich počet se tak od roku 2005 zvýšil o 134 fare.

Celková výměra půdy zařazené v ekologickém zemědělství je 281 535 ha (2006), oproti roku 2005 se výměra půdy ekologického zemědělství zvýšila o 26 553 ha. Stejně tak se zvýšil podíl zemědělské půdy obhospodařované v EZ (ekologické zemědělství), který nyní dosahuje 7,35 %. Zajímavý trend je, že se nezvyšuje výměra TTP (trvalý travní porost) v EZ, která je na úrovni roku 2003. Naopak se zvyšuje výměra orné půdy (za rok 2006 o 2 713 ha na celkových 23 479), zvyšuje se také výměra trvalých kultur i ostatních plodin (Urban Šarapatka, 2006).

V České republice je v současné době 1318 ekologicky hospodařících zemědělských podniků. Z evropských zemí je jich nejvíce v Itálii (36 639), následuje Rakousko (19 826), Německo (16 603), Španělsko (16 013) a Francie (11 059).

V jednotlivých evropských zemích se liší i průměrné velikosti ekologických zemědělských podniků. S tím se musí počítat i při přechodu na ekologické zemědělství, návrzích vybavení podniku, odbytu apod.

Za rok 2006 se zvýšil počet výrobců biopotravin o 127 podniků na celkových 152 podniků. V roce 2005 dosáhl maloobchodní obrat s biopotravinami 350 milionů korun a oproti roku 2004 vzrostl o 30%. Poptávka po biosurovinách se ze strany výrobců biopotravin stále zvyšuje, zlepšují se také možnosti odbytu biopotravin v důsledku zvýšeného zájmu spotřebitelů. Řada výrobců rozšiřuje svůj sortiment o nové výrobky.

Ačkoli se klasické zemědělství potýká s nadprodukcí a problémy s odbytem produkce, poptávka po biosurovinách se ze strany výrobců biopotravin neustále zvyšuje.

Zlepšují se také možnosti odbytu biopotravin v důsledku zvýšeného zájmu spotřebitelů. Čestné uznání v soutěži „Biopotravina roku 2006“ získali dva producenti biovejce, společnost Abatis a.s. a Ing. Pavel Kýr. Společnost Abatis a.s. dnes již nestačí pokrývat poptávku po biovejcích. V březnu tohoto roku tato společnost se rozšířila o ekofarmu ve Zvoli u Prahy. Je jediným tuzemským dodavatelem biokuřecího masa pro Českou republiku.

Podpory ekologického zemědělství by měly v letech 2007 – 2013 představovat v průměru kolem 0,5 mld. Kč ročně, zatímco v posledních letech to bylo zhruba 300 mil. Kč. Úkolem pro ekologické zemědělství do budoucna je zejména rozšíření hospodaření na orné půdě a posílení diverzity trhu s bioprodukty. Vedle cíle vycházejícího z Akčního plánu rozvoje ekologického zemědělství do roku 2010, dosáhnout 10% podílu ekologického zemědělství na celkové výměře zemědělské půdy v České republice. Jde tedy převážně o zkvalitnění struktury produkce ekologického zemědělství a zvyšování zájmu o bioprodukty mezi spotřebiteli.

2. Cíl

Účelem mé práce je zachytit vlastnosti konvenčního kuřecího masa a porovnat je s typickými vlastnostmi masa biokuřecího. Ze zjištěných údajů budu nadále vycházet a pokusím se ukázat, co je hlavními limitujícími faktory rozšíření nabídky biokuřecího masa v České republice. Mimo jiné se zmiňuji o finanční náročnosti obou produktů pro spotřebitele i chovatele, tedy na porovnání vybraných nákladů (na chov). Zda a za jakých okolností by mohla být produkce biokuřecího masa v České republice spotřebiteli více žádána. Jak zapadá produkce a spotřeba biokuřecího masa do trendů zdravé výživy ve společnosti a zda je pro tyto změny dostatečná koupěschopná poptávka.

3. Metodika

Vlastní odpovědi na mnou uvedené otázky čerpám z empirické sondy, kterou stavím na metodě případové studie. Jedná se tedy o vědecký výzkum, ve kterém popisuji a snažím se vysvětlit problematiku produkce biokuřecího masa a porovnávám jej s produkty masa konvenčního. Kombinuji zde techniku studia dokumentů a pozorování. Prostudované dokumenty uvádím v seznamu použité literatury, pozorování jsem zaměřila na situaci zásobování maloobchodního trhu, spotřebitelských nálad aj.

3. Literární rešerše

3.1. Vznik ekologického zemědělství a jeho význam

Vznik českého ekologického zemědělství bývá představen ve standardních učebnicích z této oblasti (jako např. Urban a Šarapatka 2006). V této části práce (popisující vznik EZ) je z nich právě vycházeno.

Ekologické zemědělství je v České republice, ale především v Evropě uznávanou metodou, která je přesně definována zákonem dané země. Jediní, kteří mohou své produkty označovat jako BIO či EKO jsou ekologičtí zemědělci. Před rokem 1990 se metody ekologického zemědělství označovaly také jako alternativní či organické, a jeho vznik byl zejména motivován v minulém století především negativy tehdejšího industrializovaného zemědělství, které začalo značně poškozovat životní prostředí, špatně zacházelo s chovanými zvířaty, snižovalo kvalitu potravin a zdraví populace.

Konvenční zemědělství se začalo měnit již začátkem dvacátého století. V tomto období se rozvíjela urbanizace. Důvodem bylo, že velká část lidí z venkova se postupně zapojovala do sektoru průmyslu. Nové možnosti vědy a technické pokroky způsobily i rozvoj zemědělství. V této době se mimo zvyšující se produkce a nezanedbatelného pokroku rozšířily i některé negativní vlivy v zemědělství, a to zejména kolem roku 1920. Mezi ně patřilo využívání první těžké mechanizace a chemických prostředků. Díky tomu docházelo k úpadku kvality půdy, zejména k erozi půdy. Silná industrializace též zapříčinila neplodnost některých hospodářských zvířat a zhoršenou klíčivost osiv.

Vlivy industrializace v zemědělství se intenzivně projevíly po 2. světové válce a v padesátých a šedesátých letech 20. století. Za hlavní příčinu můžeme považovat nedostatek potravin ve válce. Tuto situaci ještě podpořily politické tendence směrem k zajištění potravní soběstačnosti států i v této době soupeřících politických stran

Tomuto období industrializace se tenkrát v Západní Evropě také říkalo „Zelená revoluce“ (Urban a Šarapatka, 2006).

V České republice došlo navíc vesměs ke zničení tradičních rodinných hospodářství, a tudíž ke ztrátě odpovědnosti zemědělce za vlastní polnosti, majetek a chovaná zvířata. Hlavní problémy konvenčního zemědělství, motivovaly vznik alternativního zemědělství, které se také označuje jako ekologické, organické a biologické zemědělství. Mezi prvními představiteli EZ patřily skupiny tehdejších vědců a nadšenců, kteří však museli mít silné ekonomické zázemí a byli schopni zareagovat na tehdejší negativní vývoj v zemědělství.

„Obávali se i dalších problémů, jako např. s DDT. Proto z principu předběžné opatrnosti odmítli v posledních letech i zemědělské využití geneticky modifikovaných organismů. Vědomě začali hospodařit jinak – alternativně“ (Urban a Šarapatka, 2006).

Především se jednalo o nadšence z měst, kteří začali hospodařit velmi jednoduchým přírodním způsobem. V šedesátých letech takto začala některá soukromá hospodářství v Anglii, Německu, Francii, Nizozemí. K těmto hospodářům se posléze přidaly i některé známé osobnosti. Jen díky finanční podpoře spotřebitelů mohla vznikat soukromá vědecká pracoviště. Idealistické skupiny s dobrým ekonomickým zázemím daly důvody motivovat konvenční zemědělce k přechodu na ekologické zemědělství. První ekozemědělci se dobrovolně zřekli postupů industrializovaného zemědělství a to i bez státních podpor. Hlavním cílem tehdy bylo především také zaujmout spotřebitele ekoproducty i přesto, že by cena za ně byla mnohem vyšší.

„Ekozemědělci tehdy zavedli systém dobrovolné kontroly a certifikace ekofarem. Tedy kontrolu systému, produkčního postupu hospodaření a ne měření výstupů (cizorodých látek v potravinách) (Urban a Šarapatka, 2006).

Systém kontroly produkce výrobků se začal používat i v konvenčním zemědělství, ale mnohem později. Hospodaření v souladu s životním prostředím a minimalizace vnějších zásahů do přírody patří mezi hlavní cíle ekologického zemědělství.

„Ideálně je smíšený, systémově uzavřený ekologický podnik s vazbou rostlinné a živočišné produkce, s ornou půdou i s trvalými travními porosty nebo s pícninami na orné půdě“ (Urban a Šarapatka, 2006).

Mezi aspekty způsobující přechod z konvenčního zemědělství na ekologické patří: současná nadprodukce potravin v zemích Evropy a zvýšená poptávka spotřebitelů po ekoproduktech. Především jsou to důvody ekonomické, které vycházejí z uznání a pochopení principů ekozemědělství. Přelomovým obdobím v Evropě i u nás byla druhá polovina devadesátých let minulého století, kdy došlo k rozvoji trhu o bioprodukty a zejména k rozšíření využívání ploch k ekologickému zemědělství.

„V České republice jsou nyní hlavním důvodem konverze zemědělců stabilizované dotace“ (Urban a Šarapatka, 2006).

Zejména přibývají nové ekofarmy v horských a podhorských oblastech s chovem skotu se zaměřením také na údržbu krajiny.

Každá nová převratná myšlenka ve společnosti vždy prošla několika klasickými fázemi, ani ekologické zemědělství se tomuto postupu nevyhnulo. Nejprve bylo společností zesměšňováno, posléze potíráno a nakonec se pro společnost stalo každodenně používanou samozřejmostí.

Ekologické zemědělství je natolik náročný obor, že se nesmí podcenit sebemenší aspekt postupu. Hospodář musí mít dostatečné vzdělání a smysl pro věc. Vyžaduje se pečlivost, trpělivost a především angažovanost všech pracovníků. V Evropě se může zemědělství druhé poloviny 20. století hodnotit jako úspěšné, protože uspokojilo potřebu produkce potravin pro spotřebitele. Dokonce je bilance potravin v nadprodukcii a důsledku toho se snížily ceny potravin. Zároveň roste kupní síla obyvatel. Vedle zřejmých úspěchů dochází zároveň ke zhoršení kvality přírodních zdrojů, na kterých je celé zemědělství závislé a které nejsou obnovitelné.

Konvenční zemědělství, jako každá klasická ekonomická aktivita, je rozvíjeno s cílem maximalizace zisku a produkce.

„Intenzitu pomáhá celosvětově vytvářet šest hlavních pilířů – intenzivní obdělávání, monokultury, závlahy, aplikace minerálních hnojiv, chemická ochrana rostlin a v poslední době i genové manipulace. Dohromady se tak tvoří systém ve kterém je jeden pilíř závislý na druhém a zesiluje nutnost použití ostatních“ (Urban a Šarapatka, 2006).

Mnoho ploch využívaných ke konvenčnímu zemědělství se potýká se snižováním produktivity. Jedná se o degradaci půdy, přehnojení půdy chemickými prostředky, znečištění vody, snížení odolnosti a o změny ekologických procesů, které jsou pro zemědělství nepostradatelné. Intenzivní zemědělství není trvale udržitelné. Pojem trvalá udržitelnost má však několik různých významů, ale obecně má environmentální základ. Koncem minulého století se do podvědomí zemědělců vstíplila další hledisko a to, že jsou zodpovědní nejen za svou produkci, ale i za údržbu přírodního rázu krajiny.

„FAO v roce 1993 definovala trvale udržitelné zemědělství jako systém chránící a zachovávající půdou, vodu, rostlinné a živočišné genové zdroje, systém nedegradující životní prostředí, systém, který musí být zvládnutelný, ekonomicky soběstačný a sociálně akceptovatelný“ (Urban a Šarapatka, 2006).

Ekologické zemědělství by mělo nacházet optimální cestu mezi životním prostředím a ziskem společnosti, také nalézat řešení mezi dlouhodobým dosahováním odpovídajících příjmů a krátkodobou maximalizací zisků a samozřejmě nalézt optimální strukturu zemědělských podniků. Trvale udržitelné zemědělství by se mělo řídit několika základními kritérii. Jako např. minimalizace již dříve zmiňovaného negativního vlivu na životní prostředí, udržení bonity půdy, maximální snížení erozních vlivů, snížení spotřeby vody a její recirkulace a nezasahování do sousedících přírodních ekosystémů.

O trvalou udržitelnost se snaží různé zemědělské systémy. Velký důraz na tyto cíle však klade zejména ekologické zemědělství.

3.2. Vývoj ekologického zemědělství

3.2.1. Počátky vzniku ekologického zemědělství ve střední a západní Evropě

Vývoj ekologického zemědělství v Evropě je popisován ve standardních učebnicích zabývajících se touto problematikou (jako např. Urban a Šarapatka 2006). V této části práce (popisující vývoj EZ) je jich použito jako zdroje.

Období po 1. světové válce, tedy po roce 1920, je důležitým mezníkem pro počátky vzniku ekologického zemědělství ve střední a západní Evropě. V německy mluvících zemích se začala hrstka zemědělců vracet k jednoduššímu přírodnímu zemědělství, které je šetrnější k přírodě, jednak k biodynamickému zemědělství. Vznikem těchto systémů a metod byla snaha řešit určité problémy, které se ve společnosti v té době objevily.

Od poloviny 19. a na přelomu 20. století dochází k nárůstu industrializace zemědělství a rozšíření urbanizace, tyto vlivy se posléze negativně dotkly životních podmínek obyvatelstva. To samozřejmě vyvolalo snahu nalézt alternativu, která by byla bližší přírodním podmínkám.

Přesídlení obyvatel z měst na venkov mohlo v té době znamenat možnou nezávislost a jistotu, ale změny a problémy se však nevyhnuly ani zemědělství. V období hospodářské krize se rapidně snižovala kupní síla obyvatelstva a zásadně se omezila poptávka po zemědělských výrobcích. V té době přesahovaly vysoké ceny strojů, minerálních hnojiv a dalších potřeb už tak nízké ceny zemědělských výrobků. Začátkem dvacátého století se poprvé setkáváme s dokumentací o poškození půdní úrodnosti a o změnách v zemědělských ekosystémech způsobené technickými a

chemickými vlivy (okyselení půd, půdní únavy a změny půdní struktury). Z důvodu značného poškození půdy se začaly řešit otázky chemických versus biologických základů úrodnosti půd. Vedle propukajících problémů s půdní úrodností se zvýšil i výskyt různých chorob a zejména škůdců.

„Ekologické zemědělské systémy zdůrazňují od svého počátku způsob jednání zemědělců podle přírodních systémů. Reforma života položila základy výživy, zdravotní a tělesné kultury. Vycházela nejen z nutnosti způsobu života blízkého přírodě, ale také z vědeckých poznatků“ (Urban a Šarapatka, 2006).

Systemy zemědělství, které daly vzniknout a podpořily vývoj současného ekologického zemědělství jsou přírodní zemědělství, organicko-biologické zemědělství a biologické zemědělství.

3.2.2. Rozvoj ekologického zemědělství v posledních deseti letech

V této části věnované rozvoji ekologického zemědělství jsem vycházela z učebnice (Urban a Šarapatka, 2006) jako zdroje. V 70. letech 20. století se zastánci ekologického zemědělství internacionálně sdružili a založili mezinárodní federaci IFOAM (Mezinárodní federace sdružení za organické zemědělství).

Organizace IFOAM se sídlem v Německu měla značný vliv na oficiální uznání EZ nejen v České republice, ale i v Evropě. V roce 1991 bylo přijato Nařízení Rady EHS o ekologickém zemědělství a označování zemědělských výrobků a potravin. Jednalo se o první zákonnou normu popisující základní produkční postupy ekozemědělství a určující způsoby kontroly, certifikaci a označování.

„Ekozemědělci, zpracovatelé a obchodníci s biopotravinami dostali možnost výhradního používání označení „bio“ a „eko“ pro své produkty. Bylo to velmi důležité

nařízení, které posílilo důvěru spotřebitelů a umožnilo jednotlivým státům EHS ekozemědělce dotovat“ (Urban a Šarapatka, 2006).

V poslední dekádě se ekologické zemědělství na popud politických rozhodnutí výrazně rozšířilo, hlavně díky podpurným programům EU, která začala ekologické zemědělství cíleně rozvíjet.

V období 2007-2013 ve všech státech Evropské unie fungují programy rozvoje venkova s příslušným fondovým zabezpečením (EAFRD – European Agricultural Fund for Rural Development), umožňující celoplošné dotace pro EZ a také podporu výzkumných pracovišť, různá poradenství a samozřejmě vzdělávání v této oblasti. Největší vliv, který kladně ovlivňuje rozšíření EZ je nejen jeho komerční úspěch, ale i stále stoupající poptávka spotřebitelů po bioproduktech. Devadesátá léta minulého století byla nejvýznamnějším mezníkem rozvoje ekologického zemědělství, k jeho vyvrcholení a profesionalizaci došlo na přelomu tisíciletí. Díky mezinárodnímu ocenění se ekologickému zemědělství podařilo oslabit vliv různých svazů a sloučit jednotlivé metody EZ, které splynuly v jednu a která se označila jako ekologické zemědělství. Toto označení se používá nejen v České republice, ale i na Skandinávském poloostrově, v Polsku, Nizozemsku a také na Slovensku.

Pro rok 2006 bylo ekologické zemědělství praktikováno přibližně ve 120 zemích světa a jeho plocha neustále roste. Podle údajů z téhož roku bylo ekologické zemědělství celosvětově na více než 31 milionech hektarů což činilo 623 174 farem. K zemím s největšími plochami ekologického zemědělství patří Austrálie (12,1 mil. ha), Čína (3,5 mil. ha) a Argentina (2,8 mil. ha) Procento obdělávané půdy z půdy zemědělské je ale nejvyšší v Evropě (Urban a Šarapatka, 2006).

„V roce 2004 bylo ekologickým systémem obhospodařováno v Evropě 6,5 milionu hektarů, v Evropské unii pak 5,8 milionu hektaru (140 000 farem), což představuje 3,4 % ze zemědělské půdy“ (Urban a Šarapatka, 2006)

V České republice je v současné době 1318 ekologicky hospodařících zemědělských podniků. Z evropských zemí je jich nejvíce v Itálii (36 639), následuje Rakousko (19 826), Německo (16 603), Španělsko (16 013) a Francie (11 059). V jednotlivých evropských zemích se liší i průměrné zastoupení ekologických zemědělských podniků. Na to se musí brát ohled při konverzi na ekologické zemědělství, návrzích vybavení podniku, odbytu aj.

3.2.3. Impulsy a historie rozvoje ekologického zemědělství v České republice.

V nadcházející části má práce čerpat ze standardní učebnice pro danou tematiku (Urban a Šarapatka, 2006) jako hlavního zdroje.

„V Československu byly první důležitější zmínky o ekologickém zemědělství publikovány teprve na sklonku socialistické éry, to je v letech 1985 – 1987. Šlo pouze o jednoduché zprávy, které přetiskovaly odborné časopisy – mezi odbornou veřejností však neměly důležitou odezvu, případně měly negativní“ (Urban a Šarapatka, 2006).

Tyto informace vyvolaly zájem alespoň některých spotřebitelů, kteří se začali více zajímat o svou životosprávu.

Postupem času se k obyvatelstvu začaly dostávat informace o stále se zhoršujícím zdravotním stavu populace. Ve srovnání se zeměmi západní Evropy byl tento pokles velmi značný. Nezávislími odborníky byla kritizována především vysoká spotřeba masa a mezi lidmi začal vzrůstat zájem o zdravou výživu (Urban a Šarapatka, 2006). Koncem osmdesátých let začaly vznikat skupiny různé alternativní výživy, např. vegetariánská či veganská výživa. Poprvé se také objevily různé publikace, které doporučovaly zdravou výživu jako možnou prevenci před civilizačními chorobami.

„Tyto organizované i neorganizované skupiny zabývající se zdravou výživou (například „Přátelé přírodní výživy Praha“) začaly doporučovat svým členům a dalším zájemcům „nechemizované potraviny““ (Urban a Šarapatka, 2006).

V té době bylo velmi složité takové potraviny sehnat, na trhu totiž nebyly běžně k dispozici. Začaly tak vycházet první sešity o ekozahradách, které naváděly, jak si člověk může sám vypěstovat např. vlastní „nechemizovanou“ zeleninu.

Hlavním impulsem rozvoje EZ v České republice o pěstování rostlin a ekologickém chovu zvířat vzešel převážně od spotřebitelů.

Těsně před revolucí na konci osmdesátých let, zemědělsky vzdělaní vědci položili základy kontrolovaného ekologického zemědělství v České republice. Šlo o reakci na negativní velkovýrobu v zemědělství. Agronomové z Moravy, vědeckých a odborných pracovišť, kteří využili podporu Československé vědeckotechnické společnosti (ČSVTS) a v roce 1988 založili „Odbornou skupinu pro alternativní zemědělství“. Členové skupiny se kvalifikovali zejména v zahraničí (zejména u organizace IFOAM, ve Švýcarsku a Maďarsku) a začali ověřovat účinky ekologického zemědělství u nás. Zásahu na rozvoji EZ v ČR měli také reformní novináři a členové organizací ochránců přírody. Těsně před rokem 1989 byl vyhlášen prozatímní přechod k ekologickému zemědělství ve třech podnicích a to v JZD Dubicko, v Nových Losinách v Jeseníkách a ve Starém Hrozenkově v Bílých Karpatech (hospodaří ekologicky dodnes a je tak nejstarší ekologickou farmou v ČR).

V roce 1989 byl vydán 1. Bulletin alternativního zemědělství, který s jiným názvem dodnes vychází. Startovací akcí pro vznik EZ v Československu byla Mezinárodní konference ve Velké Bystřici u Olomouce s odbornou spoluprací IFOAM, která se uskutečnila v lednu 1990. Tato konference dala další vývoj a změny v oblasti EZ.

„V roce 1990 byla zřízena na Ministerstvu zemědělství ČR funkce náměstka ministra odpovědného za EZ, v ČR byly přijaty rámcové směrnice IFOAM a následovaly první dotace“ (Urban a Šarapatka, 2006).

V téže době bylo založeno pět svazů ekologických zemědělců, byly to PRO-BIO Šumperk, Libera Praha, Biowa Chrudim, Naturvita Třebíč a Altermil Velké Bílovice. V současnosti působí na území ČR svaz PRO-BIO se sídlem v Šumperku a svaz Libera se sídlem v Praze.

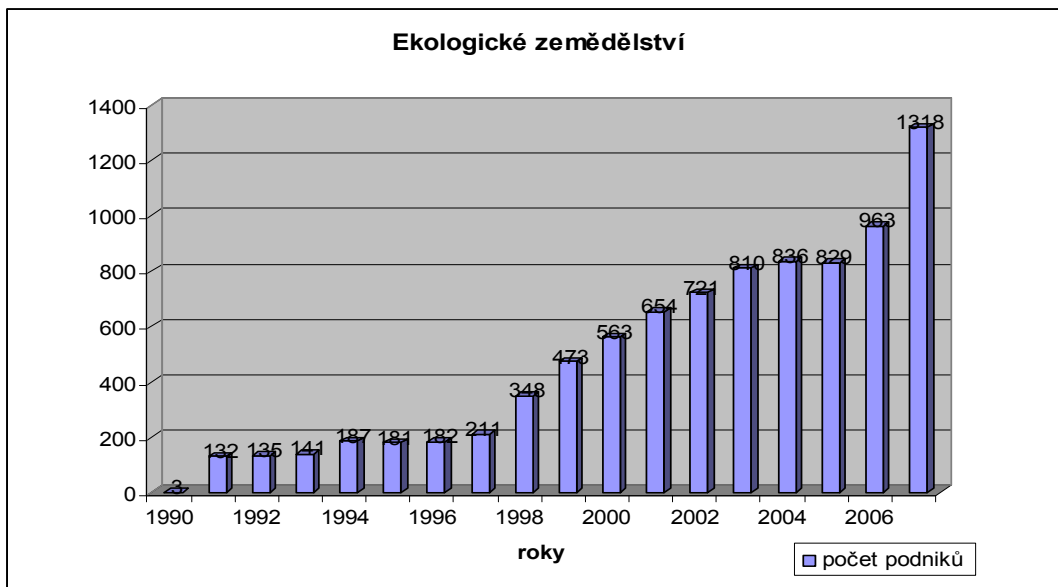
3.2.3. Ekologické zemědělství v ČR v roce 2006

Česká republika uznává a podporuje ekologické zemědělce, kteří dosáhli svých cílů a zasloužili se o rozšíření EZ u nás. V roce 2006 obhospodařují ekologičtí zemědělci cca 6 % celkové výměry zemědělské půdy v ČR. Ekologické zemědělství je převážně provozováno v horských a podhorských oblastech na trvalých travních porostech. Cílem je zejména udržení rázu krajiny a chov skotu (převažují krávy bez tržní produkce mléka). Ke slabším stránkám EZ patří nedostatek bioproduktů na trhu. (Urban a Šarapatka, 2006)

Náš trh s biopotravinami není dostatečně rozvinut, pro rok 2006 tvořily biopotraviny podle odhadů 0,06 % celkového trhu s potravinami v ČR. (Urban a Šarapatka, 2006)

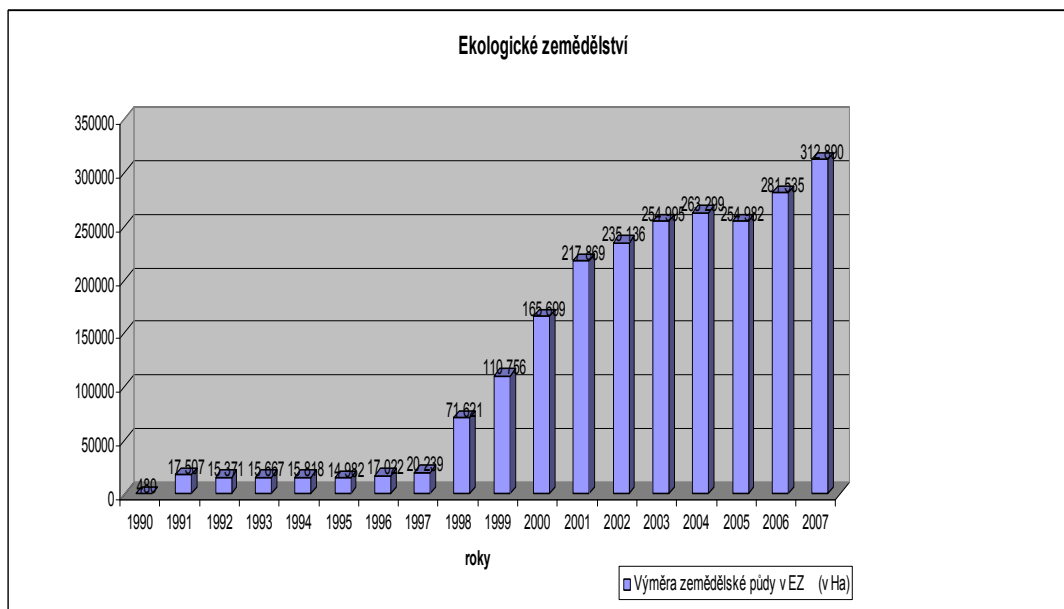
Obohacení trhu s bioprodukty, jak rozšířením sortimentu, tak rozšířením objemu, bylo převážně tvořeno dovozem do ČR mezi lety 2005-2006. V tomto období nejsou výzkumná pracoviště dosud dostatečně rozšířena, chybí specializované poradenství, které by zajistilo potřebnou informovanost. Největší dluh je na poli propagace a osvěty. Tyto slabé stránky zpracovává Akční plán pro rozvoj Ekologického zemědělství v České republice do roku 2010, který projednala vláda ČR a který počítá s rozšířením EZ v ČR na úroveň 10 % z celkové výměry zemědělské půdy v zemi. (Ministerstvo Zemědělství v ČR, 2004) Díky úpravám v naší legislativě a přijetí zákona o EZ a vytvořením systému kontroly jsme se dostali na srovnatelnou úroveň se zeměmi západní Evropy. (Urban a Šarapatka, 2006)

Graf č.1 Počet podniků ekologického zemědělství na území ČR

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2008

Graf č.2 Výměry zemědělské půdy EZ v ČR

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2008

3.3. Některé souvislosti produkce kuřecího masa

3.3.1. Chov drůbeže

Podle statistických celosvětových průzkumů většina spotřebitelů, kteří nakupují potraviny ve formě bio, utratí nejvíce peněz za mléčné biovýrobky (např. mléko a různé druhy sýrů) (PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Nadace na ochranu zvířat; Odborný seminář, 2004).

Na druhém místě se těší velké oblibě zejména drůbeží vejce. A teprve na třetím místě jsou to různé druhy masa. Téměř na všech venkovských dvorcích u nás i ve světě můžeme nalézt různé druhy drůbeže. Tato skutečnost je dána nejen tradicí, ale zejména snahou ušetřit finanční prostředky produkcí vlastních vajec a masa, ale také větší důvěra ve kvalitu výrobků. Existuje několik plemen a linií drůbeže, ty se liší nejen velkou škálou pestrých barev, tedy morfologickými ale i genetickými znaky. Nejdůležitější užitek z chovu drůbeže obecně spočívá v produkci konzumních i násadových vajec v kvalitě BIO anebo v produkci masa a u některých plemen i peří. Dalším důvodem pro chov drůbeže je jeho zapojení do koloběhu látek na statku, kdy se využívá především ke spotřebě rostlinných a obilných zbytků. Ač se to zdá možná divné, důležitou roli hraje také trus. Ten se používá k zúrodnění půdy a k produkci kvalitního koncentrovaného hnojiva (PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Nadace na ochranu zvířat; Odborný seminář, 2004).

Za jedno z nejlepších plemen pro produkci biopotraviny můžeme považovat slepice kura domácího. Kromě toho jsou vhodným doplňkem chovu jiných hospodářských zvířat. V posledních letech vzrostl trend možnosti specializace na produkci biovajec, který se stal finančně příznivým pro producenty.

„K pokrytí potřeby živin pro 100 ks drůbeže na jeden rok je nutno počítat s potřebnou plochou 0,7 až 0,9 ha orné půdy“ (Urban a Šarapatka).

Musí se tedy vždy počítat s dobře zvoleným osevním postupem. Platí to pro případ, když chov bude krměn pouze produkty z vlastního ekostatku. Pokud nastane situace, kdy se hospodář či producent rozhodne ke spolupráci s jiným producentem, ekologickým podnikem či dokonce nakupovat biokrmení, je možnost ekologický chov drůbeže sloučit. V tomto případě jsou důležitá omezení daná státem NR. Č. 2092/91 týkající se produkce dusíku na jednotku plochy, tedy přibližně 170 kg N.ha-1 nebo pevně stanovený počet kuřat na jednotku plochy výběhu nebo ustájovacího prostoru.

3.3.2. Etologie a pohoda (Welfare) drůbeže

Jedním z nejdůležitějších aspektů pro ekologický chov hrabavé drůbeže je dostatečné vzdělání v této oblasti. Je potřeba znát okolnosti domestikace jednotlivých plemen, vzhledem k tomu, že každé plemeno a linie potřebuje odlišný způsob zacházení. Díky různým pokusům s plemeny a současně vědeckým výzkumům se přišlo na možnost tvořit hybridní kombinace hrabavé drůbeže. Důležitou roli v tomto šlechtění hraje i jejich krátká reprodukční doba a možnost lehké přizpůsobivosti hybridů našim vlastním podmínkám. V minulých letech tímto procesem prošlo mnoho druhů hrabavé drůbeže a za nejznámější považujeme kura domácího. Z tohoto plemene poté šlechtěním vzešly současné nosnice i masné typy kuřat nebo-li brojleři (PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Nadace na ochranu zvířat; Odborný seminář, 2004).

Domestikace kura domácího má prvopočátky před 8000 lety kdy se choval snad jen pro své pestrobarevné peří a zejména pro tenkrát velice oblíbené kohoutí zápasy v jihovýchodní Asii. Za účelem produkce vajec a masa se kur domácí začal chovat ve starém Římě. (Urban a Šarapatka, 2006)

*„Proces komerčního šlechtění začal v 19. století, kdy byla vyšlechtěna první nosná plemena odvozená od bílých **leghornek** (pocházejí z italského Livorna, odkud*

byly přeneseny do USA) a střední těžká plemena odvozená od červených rodajlendek“ (Urban a Šarapatka, 2006).

V této části práce vycházím ze standardních učebnic (Urban a Šarapatka, 2006) jako zdroje. Při vyšlechtování nových hybridů se berou některé užitkové vlastnosti zejména od různých asijských plemen. Krůty a perličky byly domestikovány mnohem později. Za kolébku moderních hybridů nosných i masných plemen drůbeže považujeme Spojené státy americké. Plemena původně užívaná k hybridizaci masných typů kuřat byly některé linie bílých plymutek. Aby se upevnily některé požadované vlastnosti a znaky v chovu drůbeže, používají se při šlechtění hybridů i plemena jako jsou kornýšky, rodajlendky, hempšírky, sasexky, wyandotky apod.

Nejdůležitější při hybridizačních procesech jsou požadavky na kvalitativní vlastnosti plemen, na kvalifikaci a vzdělání vědeckých pracovníků. Vzhledem k náročnosti tohoto procesu je snaha o nezávislost ekologicky hospodařících zemědělců značně omezena.

„Dnes může vyvíjet úspěšné hybridní kombinace pouze několik center na světě a výsledný produkt nosný nebo výkrmový hybrid určený pro využití – je často patentově chráněn“ (Urban a Šarapatka, 2006).

3.3.3. Sociální chování

Převážná část druhů hrabavé drůbeže patří mezi polygamní zvířata. V jednom takovém společenství je vždy jeden samec a několik samic. Samičky poté bojují o samcovu přízeň a společenské postavení ve společnosti. V takovéto skupině se jedinci liší svým věkem a proto v ní panuje přísná hierarchie nebo-li „zobací řád“. Postavení ve společenské hierarchii si jedinec musí vybojovat prostřednictvím své síly v klovacích soubojích. Optimální počet společenství nebo-li hejna kura domácího tvoří 8-50

jedinců. Jak již bylo dříve zmíněno, vždy je zde přítomen jeden jediný samec společně se svým „harémem“ a potomstvem (PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Nadace na ochranu zvířat; Odborný seminář, 2004).

Ke konfliktům a soubojům ve skupině dochází, důvodem bývá často nerespektování nadřazeného samce či samičky. Nejen drůbež, ale i jiné druhy zvířat si vytvořily svá společenství pro větší pravděpodobnost přežití v přírodě (PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Nadace na ochranu zvířat; Odborný seminář, 2004).

„V domestikované formě je však drůbež chována v konvenčních chovech ve zcela jiných podmínkách a v odlišných společenstvech“ (Urban a Šarapatka, 2006).

Většina chovaných skupin drůbeže je tvořena jedinci stejného pohlaví a současně i podobné věkové kategorie, důvodem je snaha o snížení konfliktů v hejně. V takovýchto skupinách, nedochází k bojům o zájem samce. Samice ani samci se nesnaží o dominantní postavení přehnanou agresivitou. Skupina samců však na druhou stranu snižuje plodnost u mladších samců a snižuje množství oplodněných vajíček. (PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Nadace na ochranu zvířat; Odborný seminář, 2004).

„Mladší a podřízení kohouti ze strachu z dominantních jedinců nekopulují“ (Urban a Šarapatka, 2006).

Vytvoření hierarchie pro kuřata žijící ve velkých hejnech není podstatné. Význam se klade na produkci. Společenství se nahrazuje občasnými střetnutími při krmení u krmítek a u napajedel (Urban a Šarapatka, 2006).

3.3.4. Problémy v konvenčních chovech

V současné době je ve světě v konvenčních chovech nejvíce vhodný kur domácí. Pro zvýšení objemu produkce se nejvíce používá chov drůbeže v tzv. “bateriových klecích“, které dnes v chovech převládají. Tyto klece jsou vybavené hlubokou podestýlkou a některé mají i možnost výběhu do haly. V těchto podmínkách chovu však dochází k poškozování zdraví, zakrnění nohou, oklování peří a také k případnému úhynu. Tyto bateriové klecové chovy omezují vnější projevy chování, mezi které bychom mohli zařadit přirozenou chůzi, možnost létání, snášení vajec v krytém, chráněném místě apod. Tyto životní podmínky se potom na drůbeži projevují stresovými stavy, které mají samozřejmě vliv na kvalitu jejich masa (PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Nadace na ochranu zvířat; Odborný seminář, 2004).

Tyto typické stresující znaky se nejvíce vyskytují v chovech s velice omezeným prostorem, v nichž jsou kuřata chována. Žijí bez možnosti projevu svého chování v přirozeném prostředí, s výjimkou krmení a napájení, nemají možnost zaměřit se na svou přirozenost. Malý prostor vede ke zvýšení agresivity mezi jedinci, kteří se potom pouští do klovacích soubojů. Předchůdci kura domácího ve volných malochovech vůbec neprojevovali stavy agresivity. Nejběžnější poranění po soubojích bývá zejména na krku a na hlavě drůbeže (PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Nadace na ochranu zvířat; Odborný seminář, 2004).

„Klování do okolních předmětů a oklování peří, což je náhradní chování za přirozené přehrabávání a zobání do podestýlky nebo jiného biologického substrátu, v němž si kur domácí vyhledává potravu“ (Urban a Šarapatka, 2006).

Ke zvýšení objemu produkce v konvenčních chovech byl postupně vyšlechtěn masný typ kuřete brojler, který díky svým kvalitativním vlastnostem, rychlému růstu, velké žravosti nebo zmasilosti je nejvhodnějším pro chov. Ale vše má své záporné stránky, které zde způsobují závažné zdravotní problémy. Největším problémem je

jejich urychlený růst, který způsobuje i jejich poruchy chování. Neaktivita v klecových chovech a vysoká výkrmnost způsobují problémy hlavně na jejich nohou, kdy dochází k nedostatečnému vývoji kostí a kloubů. Jejich těla rostou mnohem rychleji a dostatečně se nevyvíjejí. Některá kuřata ve věku 6 týdnů nejsou vůbec schopna se pohybovat (PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Nadace na ochranu zvířat; Odborný seminář, 2004).

„Doba výkrmu bez použití živočišných bílkovin, pouze se součástmi rostlinného původu v krmivu, do hmotnosti 1500 g, je asi 56-84 dní“ (Urban a Šarapatka, 2006).

Tyto poznatky jsou užitečné i pro použití v systému ekologického zemědělství. Jsou ale jen návodné, přesný postup se musí získat zkušenostmi. Dle spotřebitelů má maso chované ekologickým způsobem pevnější konzistenci, je vyzrálější, červenější, s lepší chutí a vůní (Urban a Šarapatka, 2006).

3.3.6. Ekologický chov kuřat

Ve své části ekologický chov kuřat používám učebnice pro danou tematiku (Urban a Šarapatka, 2006) jako zdroje.

Cílem ekologického chovu je hlavně získání kvalitního finálního výrobku, upřednostňuje se v něm kvalita před kvantitou.

Ekologický chov kuřat se distancuje od půd, které nejsou ekologicky obhospodařované, tedy jsou hnojené minerálními hnojivy. Ekologický chov vykrmuje svou drůbež pouze „biokrmivem“.

Pokud se chovatel rozhodne pro ekologický chov, má několik možností jak jej založit. Jednak si může odchovat vlastní ze zakoupených kuřat ve věku 1-3 dny, dále pak může chovatel zvolit variantu, kdy bude chovat z vlastního hejna drůbeže, ať už čistokrevného nebo formou vhodného křížení vyšlechtit vlastní hybrid, což se označuje

za „uzavřený systém“. Pokud chovatel zvolí tento postup, tak je přípustný pouze podle nařízení 2092/91. Tato drůbež se odkupuje z již prospěšného a uznávaného ekologického chovu.

Ve chvíli kdy si chovatel zvolí některou z uvedených variant založení vlastního chovu, je zapotřebí respektovat všechny obecně platné podmínky pro takový chov. Dodržování platných předpisů jako jsou např. podmínky přepravy zvířat či sledování zdravotního stavu zvířat jsou důležitou startovací čarou pro chovatele.

Neméně důležitý je způsob přípravy a složení výkrmového materiálu. V ekologickém zemědělství je podstatně odlišné od výkrmového materiálu z konvenčních chovů. V ekologickém chovu není kladen důraz jen na dostatečné množství živin v krmivu, ale na kvalitu obecně. Nesmí se v něm nacházet žádné podpurné hormony. Tento přístup ekologického zemědělství by měl zajistit pevné zdraví chovaných zvířat a zajistit jim dostatečnou prevenci před různými onemocněními.

*„Při sestavování krmných dávek musíme respektovat zásadu, že prostřednictvím krmiv dodáme soubor látek, které vytvářejí **nespecifickou obranyschopnost organismu**“ (Urban a Šarapatka, 2006).*

V části věnované výživě a krmení kuřat používám odborného semináře (PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Nadace na ochranu zvířat; Odborný seminář, 2004) jako zdroje.

Do loňského roku byla podle norem Evropské unie maximální povolená dávka konvenčního podílu krmiv do biokrmiva 15% z celoročně zkrmené sušiny. V krmné dávce kuřat v ekologickém chovu by nemělo chybět krmivo ve formě zeleného krmiva. Pod tím si můžeme představit např. pasivní výběhy drůbežáren.

V zimních obdobích, kdy není možnost volného výběhu se toto zelené krmivo nahrazuje sennou řezankou, sennou drtí, silážovými krmivy nebo i naklíčeným obilím ve stadiu zeleného klíčku. Součástí biokrmiva nesmí být krmiva, která obsahují hormony a bylo na ně působeno chemickými činidly. Takováto krmiva se nazývají

extrahované šroty. Do biokrmiva můžeme použít za studena lisované olejniny nebo-li výlisky, za tepla lisované olejniny nebo-li pokrutiny anebo plná semena olejin. Ty je možno upravit šrotováním či vločkováním. Skladba krmiva a požití surovin pro sestavení krmných dávek a směsí je pevně vymezena NR č. 2092/91.

Pro dosažení efektivity a úspěchů v chovu je zapotřebí zdravotně nezávadného krmiva. To předpokládá použití kvalitních surovin, které nebudou nijak fyzicky poškozeny. Je velice důležité aby nebyly nahnílé, plesnivé či napadené nějakým škůdcem. To vše ubírá na jeho kvalitě a konečné efektivity. Cílem ekologických chovů je takový finální produkt, který svými kvalitativními vlastnostmi předčí ty z konvenčních chovů. Nejde jen o jeho vnitřní vlastnosti, jako je např. chuť, ale součástí toho jsou i vnější projevy, tvar, konzistence, barva aj.

4. Empirická část

V České republice se na prvních příčkách spotřeby masa za posledních několik let jednoznačně drží kuřecí maso. Celková spotřeba v ČR na jednoho obyvatele tak činí něco kolem 26 kg na osobu za rok a Česká republika je tak mezi vedoucími zeměmi Evropské unie ve spotřebě bílého masa.

Chov drůbeže představuje největší podíl z chovaných druhů hospodářských zvířat. Důvodem je, že chov hrabavé drůbeže není až tak finančně zatěžující pro chovatele a příjmy z efektivity prodeje jsou víc jak příjemné. V současnosti je převážná část drůbeže chována v podmínkách intenzivního zemědělství, ve kterém se největší důraz klade na ekonomiku a zejména efektivitu produkce.

Kuřata masného typu neboli brojleři jsou vyšlechtěny k co nejrychlejšímu růstu za co možná nejkratší dobu. V současné době je takovéto kuře vykrmené a připravené na jatka za dobu kolem 40 dní a to na váhu kolem 2 kg (v živé váze, což podle pravidla 0,65 znamená klasický prodejní kalibr 1 300g) (Zdroj: <http://www.szif.cz>).

To je velice rychlý proces. Jednou z nejvíce diskutovatelných otázek je, zda by se neměla kuřata chovat tedy ekologickým způsobem. Protože brojleři jsou na sobě namačkání v malých prostorách a díky tomu mají i zakrnělé nohy.

Co to vlastně biokuře znamená a jaké jsou podmínky pro jeho chov? Jde o kuře, které žije dvakrát déle než kuře v intenzivních chovech v zemědělství, tedy asi 80 dní. Kuře by mělo mít možnost volného výběhu, větší životní prostor se slaměnou podestýlkou a co možná nejkvalitnější krmení, které by bylo tvořeno z pšenice, lněného semínka, hrachu, ječmene a sóji.

(Zdroj:

http://www.biospotřebitel.cz/page.php?&reference_name=press.detail&kategorie=&from=&clanek=375)

Za biokuře můžeme též považovat jakékoliv kuře, které pobíhá na vesnicích na statku. Chuťový rozdíl je mezi biokuřecím a konvenčním masem neopomenutelný, maso je křehčí a pevnější, avšak cena biomasa je také neopomenutelná - v současnosti se jeho cena pohybuje kolem 300 Kč/Kg. Biokuřecí maso však zatím není možné sehnat v běžných maloobchodech či supermarketech, ale takové maso lze koupit buď ve specializovaných obchodech nebo přímo na specializovaných ekofarmách.

V běžném prodeji jsou prozatím k sehnání pod různým označením ta kuřata, která nebyla chována v tak intenzivních chovech. Jsou to např. o tzv. „Zlaté kuře“, „Sedláckovo kuře“ anebo „Vodňanské kuře“. Všechny tyto typy kuřat byly chovány v méně intenzivních chovech a vykrmovány z převážné části kukuřicí, což způsobuje nažloutlé zabarvení jejich masa (Zdroj: <http://dark-psyche.blog.cz/0707/prakticke-rady>).

Takové kuřecí maso je velmi cenné díky svým nutričním hodnotám, obsahuje plnohodnotné bílkoviny, vitamíny, nenasycené mastné kyseliny a minerální látky. Mladé kuřecí maso má pevnější konzistenci a uvnitř svalů neobsahuje tukové vrstvy. Z hlediska svých kvalitativních vlastností je nezbytnou složkou potravy. Jakost kuřecího masa je ovlivněna několika vlivy, mezi něž patří: způsob chovu, použitá technologie, věk, stupeň výkrmu aj.

Mladé kuře má nejintenzivnější růst, s jeho věkem tato intenzita klesá. Čím rychlejší a intenzivnější je růst kuřete, tím dříve se ukončuje jeho výkrm. Důvodem je získání kvalitnějšího masa, protože jeho přírůstek je zejména složen z vody a bílkovin. Čím déle je kuře vykrmováno, tím se podíl tuků v jeho mase zvyšuje.

Kuře v konvenčním chovu dosahuje jatečné hmotnosti za 40 dnů. Průvodním jevem je vysoká intenzita výkrmu a větší či menší stresovanost drůbeže. Na druhé straně když stejné hmotnosti v biochovu dosáhne biokuře za 80 dnů, i když za přírodnějších podmínek - ve volnějším tempu i prostoru, což příznivě ovlivňuje kvalitu masa, toto biokuře již obsahuje vyšší procento tuku, který odpovídá delší době výkrmu. Tudíž toto maso není již tak vhodné pro konzumaci za účelem zdravé výživy.

Konvenční chov zásluhou těžké industrializace, velkou spotřebitelskou poptávkou a zejména efektivností prodeje není pro chovatele finančně náročný.

(Zdroj: <http://kchpd.af.czu.cz/old/skripta/drubez/maso.html>).

Kuřecí maso, získané ekologickým chovem, je v České republice k dostání pouze v několika specializovaných obchodech a často je pouze na objednávku. Do České republiky kuřecí masa z ekologického zemědělství do března tohoto roku dovážel pouze jediný německý výrobce a to pod značkou Robert's z Frankfurtu nad Mohanem (SRN). Takový dovoz se samozřejmě projevil i na jeho ceně, která tak činila přibližně 339 Kč/Kg. (Zdroj: <http://www.biopotraviny.info/kureci.html>).

V březnu tohoto roku se na českém trhu objevil první tuzemský dodavatel biokuřecího masa a to pod značkou Abatis, která je již známá produkcí biovejce a získala již řadu ocenění, např. biopotravina roku. Tato farma prodává biokuřecí maso za částku asi 300 Kč/Kg a přímo na ekofarmě je možnost jej zakoupit o něco levněji, asi za 200 Kč/Kg. Farma si část krmiva připravuje sama a část si nechává dovážet z Rakouska. Hlavním důvodem, proč v České republice není více tuzemských dodavatelů biokuřecího masa, jsou přísné podmínky pro ekologické chovatele (Zdroj: http://www.zijubio.cz/page.php?&reference_name=press.detail&kategorie=&from=&clanek=376)

Nezbytně nutným základem pro chov kuřat ekologickým způsobem je dostatečně velký prostor. Podle norem by tento prostor měl činit vždy cca 4 čtvereční metry na jedno kuře. To znamená, že na jeden turnus, což je období od narození do porážky, případně asi tak 400 kusů kuřat, tj. potřeba 1600 metrů čtverečních. Dalším bodem je kvalitní krmivo, které neobsahuje žádné hormony a zároveň splňuje standardy bio. V neposlední řadě je nutné nalézt jatka, která též budou odpovídat daným normám. Chovatel také musí počítat s tím, že biokuře žije přibližně 80 dní, tudíž se bude vykrmovat dvakrát delší dobu než kuře z konvenčního chovu, to následně vede k daleko vyšším celkovým nákladům. Některé složky krmiva se dováží z Rakouska, tím též vzrostou náklady i na dopravu, navíc s tím souvisí i zatížení životního prostředí výfukovými plyny. (Zdroj: http://www.zijubio.cz/page.php?&reference_name=press.detail&kategorie=&from=&clanek=376)

Vezmeme-li v úvahu, že biokuřecí maso je tužší, musí se mnohem déle tepelně opracovávat než kuřecí maso z konvenčních chovů. K tomu aby si spotřebitel mohl

dopřát tuto biopotravinu musí vynaložit finanční úsilí nejen za samotný výrobek, ale i za cestu ke specializovanému obchodu, který tento omezený sortiment nabízí, ale navíc i za spotřebu energie potřebné k samotné tepelné úpravě masa. Přes převážně kladné hodnocení spotřebitelů biokuřecího masa, jejichž počet není nijak převratný, a kteří si pochvalují jeho výtečnou chuť, vůni, vzhled a sytost, stále jsou zde tato neopomenutelná fakta.

Vznikají otázky jako např. proč chovatelé v ekologických chovech používají hybridně vyšlechtěné brojlerů z konvenčních chovů a ne ostatní linie či plemena, když obecně se ekologické zemědělství zřiká odrůd získaných cestou genetického inženýrství? Odpověď je jednoduchá, chovatelé jsou vesměs zase jen obchodníci, kteří se snaží o usnadnění chovu a zvětšení a zrychlení samotného objemu produkce.

Neumím si představit, že by si taková průměrná česká čtyř až pětičlenná rodina mohla dovolit dvakrát či třikrát týdně zakoupit biokuřecí maso. Z toho tedy vyplývá, že není možné, aby si česká rodina mohla tuto potravinu dovolit nijak často, spíše svátečně a v tu chvíli převážná část lidí sáhne spíše po hovězím nebo vepřovém masu.

Dalším aspektem proti je možnost zakoupit si konvenční kuřecí maso z méně intenzivního chovu, jehož maso je velmi dobré a zároveň cenově i místně dostupné. Takovéto kuře stojí v běžných obchodech kolem 75 Kč/Kg. Tato kuřata sice nemají možnost volného výběhu, ale není zatím v silách českého spotřebitele to nějak změnit. Poptávka po biokuřecím masu je zaznamenatelná zejména v Praze, která táhne poptávku po biopotravinách obecně. (Zdroj: <http://www.biopotraviny.info/kureci.html>)

5. Závěr

Ve své práci jsem řešila problematiku produkce kuřecího masa z ekologického chovu. S touto komoditou se na českém trhu můžeme setkat spíše zřídka a to pouze ve specializovaných obchůdcích nebo přímo na specializované ekofarmě. Záměrně píši jednotné číslo, protože v současné době je pouze jediný tuzemský dodavatel v České republice biokuřecího masa, ekofarma Abatis. Jedním z důvodů takto malého výskytu je nejen relativně velká konkurence kvalitních konvenčních kuřecích mas, které se těší velké oblibě a to nejen díky své dostupnosti a cenové příznivosti, ale jsou to i přísné podmínky pro chovatele v ekologickém zemědělství. Dalším aspektem je nevelká poptávka ze strany spotřebitelů, kteří upřednostňují levnější, ale přesto kvalitní masa z konvenčních chovů. Tento fakt vyplývá z mých osobních zkušeností a obecných znalostí maloobchodního trhu. (Makro, Interspar, dříve Carrefour). Velký vliv má i u nás tradiční kuchyně, která se více specializuje na vepřové a hovězí maso. Nejen pro českou průměrnou rodinu je biokuřecí maso velmi drahou komoditou, kterou si převážně nemůže dovolit, ale i pro české chovatele je tento bioprodukt příliš nákladný.

Vše má samozřejmě i své kladné i záporné stránky. Mezi klady je to volný výběh kuřat v EZ, může to být i delší doba dožití. Kvalitnější maso těchto zvířat, které má pevnější konzistenci a výraznější chuť. Tyto klady jsou příznivé, ale i negativa tvoří jejich neoddiskutovatelnou součást. Mezi ně patří používání vyšlechtěných hybridů masných typů kuřat při produkci biokuřecího masa, což jde proti základním tendencím v ekologickém zemědělství, které se zřídka odrůd získaných cestou genetického inženýrství. Je to její až příliš vysoká cena, kterou si málokterý spotřebitel může v současnosti dovolit.

Spotřebitelé, kteří si biokuřecí maso kupují, jsou s ním spokojeni, ale zatím jich není mnoho. V současné době je tedy poptávka spotřebitelů po biokuřecím mase v ČR uspokojena. Pro zvýšení poptávky nových spotřebitelů do budoucna bych doporučila větší zaměření na propagaci prostřednictvím kvalitní reklamy, dostupnost a počet jednotlivých prodejních míst. Pokud by byly tyto nedostatky odstraněny, poté by došlo ke zvýšení prodeje a v závislosti na tom i ke snížení ceny samotné komodity.

6. Seznam literatury

Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010. Ministerstvo zemědělství ČR.

PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Nadace na ochranu zvířat; *Odborný seminář, 2004*

URBAN, J. a ŠARAPATKA, B. et al. (2006). *Ekologické zemědělství 1. Učebnice pro školy a praxi.* Praha: Ministerstvo životního prostředí

<http://www.szif.cz>

http://www.biospotrebitel.cz/page.php?&reference_name=press.detail&kategorie=&from=&clanek=375

<http://dark-psyche.blog.cz/0707/prakticke-rady>

<http://kchpd.af.czu.cz/old/skripta/drubez/maso.html>

<http://www.biopotraviny.info/kureci.html>

http://www.zijubio.cz/page.php?&reference_name=press.detail&kategorie=&from=&clanek=376

7. Přílohy

Podrobnosti a srovnání s předchozími lety uvádí následující tabulka:

Vývoj výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství ČR

Rok	Počet podniků celkem	Výměra zemědělské půdy v EZ v ha	Procentický podíl ze zem. půdního fondu
1990	3	480	-
1991	132	17 507	0,41
1992	135	15 371	0,36
1993	141	15 667	0,37
1994	187	15 818	0,37
1995	181	14 982	0,35
1996	182	17 022	0,40
1997	211	20 239	0,47
1998	348	71 621	1,67
1999	473	110 756	2,58
2000	563	165 699	3,86
2001	654	217 869	5,09
2002	721	235 136	5,50
2003	810	254 995	5,97
2004	836	263 299	6,16
2005	829	254 982	5,98
2006	963	281 535	6,61
2007	1318	312 890	7,35

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2008-04-22

Ministerstvo zemědělství ČR, 2008. *Základní statistické údaje ekologického zemědělství k 31.12.2007*. [online] Dostupné z:

http://81.0.228.70/attachments/statistika_zakladni_31.12.2007.doc

Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (ha)

Plochy	rok 2001 výměra	rok 2002 výměra	rok 2003 výměra	rok 2004 výměra	rok 2005 výměra	rok 2006 výměra	rok 2007 výměra
Orná půda	19 164	19 536	19 637	19 694	20 766	23 478,5 7	29 505
TTP	195 633	211 924	231683	235 379	209 956	232 189, 53	257 899
Trvalé kultury	963	898	928	1 170	820	1 195,61	1870
Ostatní plochy	2 354	2 778	2747	7 056	23 440	24 670,9 7	23 616
Celkem	218 114	235 136	254 995	263 299	254 982	281 534, 68	312 890

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2008-04-22

Ministerstvo zemědělství ČR, 2008. *Základní statistické údaje ekologického zemědělství k 31.12.2007*. [online] Dostupné z:

http://81.0.228.70/attachments/statistika_zakladni_31.12.2007.doc